

VICTORIA, KONINGIN

JULIA BAIRD

VICTORIA
KONINGIN

*Een intieme biografie van de vrouw
die een wereldrijk regeerde*

Nieuw Amsterdam

Vertaling Chiel van Soelen en Pieter van der Veen

Oorspronkelijke titel *Victoria the Queen: An Intimate Biography of the Woman Who Ruled an Empire*. Penguin Random House LLC, New York

© 2016 Julia Baird

Kaarten en stamboom © 2016 David Lindroth, Inc.

© 2017 Nederlandse vertaling: Chiel van Soelen en Pieter van der Veen/
Nieuw Amsterdam

Voor de herkomst van het beeldmateriaal, zie de
illustratieverantwoording vanaf blz. 753

Alle rechten voorbehouden

Tekstredactie Marianne Tieleman

Register Ansfried Scheifes

Omslagontwerp Bureau Beck

Omslagbeeld: Franz Xaver Winterhalter, *Victoria* (1842, detail)/Bridgeman
Images.

Auteursportret Alex Ellinghausen

NUR 681

ISBN 978 90 468 2179 4

www.nieuwamsterdam.nl

*Voor Peppy en Sam,
mijn betoverende kinderen*

[Koningin Victoria] behoorde tot geen enkele denkbare categorie van vorsten of vrouwen, zij vertoonde geen gelijkenis met een aristocratische Engelse dame, niet met een rijke Engelse middenklassevrouw, noch met een typische prinses van een Duits hof (...). Ze regeerde langer dan de andere drie koninginnen samen. Tijdens haar leven kon ze nooit worden verward met iemand anders, en dat zal ook in de geschiedenis zo zijn. Utdrukkingen als ‘mensen zoals koningin Victoria’ of ‘dat soort vrouw’ konden voor haar niet worden gebruikt (...). Meer dan zestig jaar lang was ze gewoon ‘de koningin’, zonder voor- of achtervoegsel.¹

ARTHUR PONSONBY

We kijken allemaal of we al tekenen van *ziekte* bij de koningin zien; maar (...) de onbuigzaamheid die haar hoogst bijzondere karakter kenmerkt, maakt dat ze zich als geen ander tot het laatste moment goed houdt.²

LADY LYTTTELTON

Inhoud

BELANGRIJKSTE PERSONEN	13
KAARTEN	30
STAMBOOM	38
INLEIDING	41

Deel 1

PRINSES VICTORIA: 'ARME KLEINE VICTORY'

1 De geboorte van een Hercules in zakformaat	55
2 De dood van een vader	65
3 De eenzame, ondeugende prinses	77
4 Een onmogelijke, vreemde dwaasheid	92
5 'Vreselijke taferelen in huis'	104

Deel 2

DE TIENERKONINGIN

6 Tot de troon geroepen: 'Ik ben erg jong'	117
7 De kroning: 'Een droom uit <i>Duizend-en-een-nacht</i> '	133
8 Leren regeren	145
9 Een schandaal in het paleis	158

Deel 3

ALBERT: DE MAN DIE OOK WEL KONING GENOEMD WERD

10	Een kenau verliefd	177
11	De bruid: 'Ik heb nog nooit, nog nooit zo 'n avond beleefd'	203
12	Slechts de echtgenoot en niet de heer des huizes	219
13	Indringers in het paleis	243
14	Koning in nagenoeg alle opzichten: 'Als een gier die zijn klauwen in zijn prooi zet'	267
15	Volmaakte, angstaanjagend rimpelloze voorspoed	285
16	Annus Mirabilis: het revolutionaire jaar	299
17	Alberts grote prestatie: de Great Exhibition van 1851	320
18	De Krim: 'Deze onbevredigende oorlog'	336
19	Koninklijke ouders en het spook van ontevredenheid	360

Deel 4

DE WEDUWE VAN WINDSOR

20	'Nu is er niemand meer die me Victoria noemt'	389
21	'Het huis lijkt wel één groot Pompei'	405
22	De wederopstanding van de weduwe van Windsor	423
23	De hengst van de koningin	440
24	De Feeënkoningin ontwaakt	462

Deel 5

REGINA IMPERATRIX

25	De schrik van elke man	481
26	'Twee botsende pantserschepen': de koningin en mr Gladstone	505
27	De vorstin met een bonnet	530
28	De 'arme Munshi'	549
29	Het diamanten regeringsjubileum	562
30	Het einde van het Victoriaanse tijdperk: 'De straten boden een heel vreemde aanblik'	587
	NAWOORD	599
	DANKWOORD	605
	NOTEN	609
	BIBLIOGRAFIE	725
	ILLUSTRATIEVERANTWOORDING	753
	REGISTER	757

Belangrijkste personen

VICTORIA'S FAMILIE

PRINS EDWARD, later **HERTOG VAN KENT** (1767-1820). Vierde zoon van George III en vader van koningin Victoria. Hij was een sterke, rechtschapen man, een harde tuchtmeester als legerofficier, maar ook een liefhebbende echtgenoot en vader. Na een controversiële carrière als gouverneur van Gibraltar en veldmaarschalk van de strijdkrachten, legde Edward zich toe op het voortbrengen van een troonopvolger. Hij stierf aan longontsteking, slechts zes dagen voor zijn vader George III en nog geen jaar na de geboorte van een dochter, op wie hij enorm trots was.

MARIE LOUISE VICTOIRE, **HERTOGIN VAN KENT** (1786-1861). Moeder van koningin Victoria en van Feodora, prinses van Hohenlohe-Langenburg. De hertog van Kent haalde de weduwe Victoire over met hem te trouwen en van Duitsland naar Engeland te verhuizen. Moeder en dochter hadden een stormachtige, verziekte relatie met elkaar. De vervreemding tussen hen begon in Victoria's tienerjaren en kwam in de openbaarheid toen ze koningin werd. Maar uiteindelijk verzoenden ze zich met elkaar en toen haar moeder in 1861 overleed, was Victoria ontroostbaar.

GEORGE III (1738-1820). Koning van Groot-Brittannië (en vervolgens het Verenigd Koninkrijk) van 1760 tot 1820, en grootvader van Victoria. Hoewel hij de op twee na langst regerende monarch was (na

Elizabeth II en Victoria) en een rechtschapen, spartaans leven leidde, is George III vooral bekend om zijn grillige, oncontroleerbare aanvallen van waanzin en om het verlies van de Amerikaanse koloniën door de Amerikaanse Revolutie. Zijn waanzin, en de mogelijkheid dat die erfelijk was, was een spookbeeld dat Victoria tientallen jaren zou achtervolgen (en vormde munitie voor haar critici).

GEORGE IV (1762-1830). Na als prins-regent te zijn opgetreden tijdens de ziekte van zijn vader George III, werd prins George Augustus Frederick koning op 29 januari 1820. De extravagante, dikbuikige George IV verachtte en kwelde zijn vrouw Caroline van Brunswijk en woonde samen met zijn minnares. Zijn enige kind, prinses Charlotte, stierf in het kraambed. Zijn relatie met zijn nichtje Victoria was soms gespannen, maar hij plezierde haar door haar een ezel te geven en poppenkastvoorstellingen voor haar te houden in zijn tuin.

PRINSES CHARLOTTE AUGUSTA VAN WALES (1796-1817). Enig kind van George IV. Ze was zeer geliefd en men verwachtte dat ze een goede koningin zou zijn. Maar ze stierf na een zeer zware bevalling en ontketende daarmee onder haar gezette, middelbare ooms een wedstrijd in het produceren van een wettige troonopvolger. Ze was getrouwd met Victoria's zwierige, ambitieuze en beminnelijke oom Leopold, die gebroken achterbleef.

WILLIAM IV (1765-1837). Derde zoon van George III en opvolger van zijn broer George IV. Verliet op vierentwintigjarige leeftijd de marine en werd veertig jaar later koning. Tegen die tijd had hij tien onwettige kinderen bij zijn minnares. Vervolgens trouwde hij met prinses Adelaide (Adelheid) van Saksen-Meiningen, maar geen van haar baby's bereikte de leeftijd van een jaar. Daarom ging toen hij stierf de kroon rechtstreeks naar zijn nichtje Victoria.

ERNEST AUGUSTUS (1771-1851). Vijfde zoon van George III. Werd koning van Hannover omdat zijn nichtje Victoria op grond van de Sa-

lische Wet niet de troon van Hannover kon erven. Hij was hertog van Cumberland en een extreme Tory. Hij was zeer gevreesd en er werd veel over hem geroddeld vanwege zijn gehavende gezicht en de vele (onbewezen) geruchten dat hij met zijn zus geslapen had, een non had aangerand en een lakei had vermoord.

PRINS AUGUSTUS FREDERICK, later **HERTOG VAN SUSSEX** (1773-1843). Zesde zoon van George III. Sloot zichzelf uit van de troonopvolging door tot twee keer toe te trouwen met een vrouw die niet de goedkeuring van zijn vader had, waardoor hij de Royal Marriages Act overtrad.

PRINS ADOLPHUS, later **HERTOG VAN CAMBRIDGE** (1774-1850). Zevende zoon van koning George III. Was ook grootvader van Mary van Teck (gemalin van koning George V) en is de betovergrootvader van koningin Elizabeth II.

VICTORIA'S ECHTGENOOT EN KINDEREN

ALBERT VAN SAKSEN-COBURG EN GOTHA (1819-1861). Prins-gemaal van koningin Victoria. Drie maanden na Victoria geboren op slot Rosenau bij Coburg. Zijn kindertijd werd getekend door de tamelijk brute breuk tussen zijn ouders. Albert was een veelzijdige en ge-disciplineerde man, die zowel grootheid als morele goedheid nastreefde en Victoria aanbad hem. Hij was duidelijk getalenteerd, maar de meningen over hem waren verdeeld: sommigen noemden hem 'Albert de Goede', maar anderen vonden hem een buitenlandse indringer en spraken schamper van 'Albert *der* Koning'. Hij oogstte algemene lof met zijn briljante organisatie van de Great Exhibition van 1851. Als gevolg van zijn noeste arbeid en slechte gezondheid stierf hij al op tweeënveertigjarige leeftijd, in december 1861.

PRINSES VICTORIA ADELAIDE MARY LOUISE (1840-1901). Eerste kind van Victoria en Albert. 'Vicky' was een slim en vroegwijs meisje, maar

nadat haar broers waren geboren was de kans dat ze de troon zou erven minimaal. Op haar zeventiende trouwde ze met de toekomstige keizer Frederik van Pruisen. Ze had een gelukkig huwelijk maar haar leven in Duitsland was ellendig. Ze voelde zich vervreemd, onbegrepen en alleen. Twee van haar zoons stierven als kind en haar oudste zoon Wilhelm was opzettelijk wreed tegen haar. Vicky en haar moeder voerden tientallen jaren een uitvoerige en intieme correspondentie met elkaar. Ze stierven zes maanden na elkaar.

ALBERT EDWARD, PRINS VAN WALES, later **EDWARD VII** (1841-1910). Tweede kind van Victoria en de eerste in lijn van opvolging. 'Bertie' was een onstuimige, sociaal ingestelde jongen, wiens intelligentie het echter niet haalde bij die van zijn oudere zus, en zijn ouders oordeelden daar hard over. Victoria weet de vroegtijdige dood van zijn vader aan hem en zijn immorele escapades en weigerde hem elke serieuze verantwoordelijkheid te geven terwijl ze nog leefde. Ondanks de bedenkingen van zijn ouders zou Bertie zich tijdens zijn korte bewind tot een effectieve en geliefde koning ontwikkelen. Zijn zoon George v volgde hem op.

PRINSES ALICE MAUD MARY (1843-1878). Victoria's tweede dochter en derde kind. Als kind was ze opstandig en kon ze het goed vinden met haar oudere broer Bertie. Maar ze was ook een aanhankelijk kind, wat vooral tot uiting kwam in de toewijding waarmee ze haar stervende vader en vervolgens haar rouwende moeder bijstond. De bruiloft van haar en prins Ludwig een half jaar later was een sombere aangelegenheid en het huwelijk zou ongelukkig zijn. In haar nieuwe woonplaats Darmstadt stortte ze zich met al haar energie op het verpleegwerk, vooral tijdens de Frans-Pruisische oorlog. Ze was pas vijfendertig toen ze stierf aan difterie, op 14 december 1878, precies zeventien jaar na de dood van haar vader. Ze erfde het hemofilie-gen van haar moeder en gaf het door aan een aantal van haar kinderen, onder anderen aan Alexandra, de vrouw van tsaar Nicolaas II, die uiteindelijk de hulp van Raspoetin zou inroepen om haar aan hemofilie lijdende zoon te genezen.

PRINS ALFRED ERNEST ALBERT (1844-1900). Tweede zoon van Victoria en Albert. 'Affie' zou aan het hoofd komen te staan van het kleine, provinciaalse Saksen-Coburg-Gotha in Duitsland. Hij was een bekwame marineofficier (die tot frustratie van de koningin vaak langdurig op zee verbleef) maar moest zijn carrière opgeven toen hij hertog van Coburg werd. Hij was een gewetensvolle heerser, maar door zijn ongelukkige huwelijk en de zelfmoord van zijn zoon raakte hij aan de drank. Hij stierf in juli 1900, een half jaar voor zijn moeder.

PRINSES HELENA AUGUSTA VICTORIA (1846-1923). Derde dochter en vijfde kind van Victoria. 'Lenchen' trouwde met de onaantrekkelijke prins Frederik Christiaan van Sleeswijk-Holstein-Sonderburg-Augustenburg en had vier kinderen met hem. Ze had grote bewondering voor Florence Nightingale en werd in 1899 voorzitter van de Royal British Nurses' Association. Ze woonde in de buurt van haar moeder, voor wie ze als secretaresse werkte, maar wist meestal aan de strikte controle van haar moeder te ontsnappen. Ze was ook beschermvrouw van verschillende goede doelen.

PRINSES LOUISE CAROLINE ALBERTA (1848-1939). Louise werd geboren in het bekende revolutiejaar en zou haar hele leven als ongetemd en eigenzinnig bekend blijven staan. Ze was een talentvol beeldhouwster en ging zich te buiten aan indiscreet gedrag, met name met haar leraar Joseph Edgar Boehm. De mooie Louise trouwde met de markies van Lorne, die als echtgenoot onbevredigend bleek maar wel prettig gezelschap vormde. Ondanks de afkeuring van haar moeder, die verrast was door de blauwkousneigingen van een aantal van haar dochters, steunde Louise de oprichting van de National Union for the Higher Education of Women en ze was hiervan de eerste voorzitter. Ze stierf bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog op eenennegentigjarige leeftijd.

PRINS ARTHUR WILLIAM PATRICK ALBERT (1850-1942). Victoria's derde zoon en zevende kind. Tijdens zijn veertigjarige dienst in het leger

zou Arthur opperbevelhebber van verschillende legers worden. Hij berustte in zijn moeders keuze van een bruid, een Pruisische prinses. Misschien niet onverstandig, want hij werd beloond met een gelukkig huwelijk (naar koninklijke maatstaven althans). Toen zijn oudere broer Affie stierf, werd Arthur troonopvolger van het hertogdom Saksen-Coburg-Gotha, maar toen de Duitse keizer hoorde dat hij van plan was vanuit Groot-Brittannië te gaan regeren, koos die prompt een andere kandidaat. Zo werd ook ternauwernood voorkomen dat Arthur tijdens de Eerste Wereldoorlog tegen zijn eigen familie zou hebben moeten vechten.

PRINS LEOPOLD GEORGE DUNCAN ALBERT (1853-1884). Victoria's vierde zoon en achtste kind, en het eerste kind dat ze ter wereld bracht met behulp van chloroform. Leopold was een intellectuele man met sterk conservatieve politieke opvattingen, wiens leven werd geruïneerd door hemofilie. Zijn bezorgde moeder en artsen verhinderden dat hij normale activiteiten verrichtte. Toch ging hij naar Oxford, zat hij in het Hogerhuis als de hertog van Albany, trouwde hij met prinses Helena van Waldeck-Pyrmont en werd hij vader van een dochter. Leopold stierf in 1884, een paar dagen voor zijn eenendertigste verjaardag en voor de geboorte van zijn enige zoon.

PRINSES BEATRICE MARY VICTORIA FEODORE (1857-1944). Victoria's negende en jongste kind, en ook het kind waar ze het meest dol op was. Na de dood van Albert zou Beatrice de meest constante metgezel van haar moeder zijn. Het was een vaak verstikkende rol, waarvan ze een korte adempauze kreeg toen ze trouwde met prins Henry (Heinrich) van Battenberg. Ondanks Victoria's bedenkingen zou 'Liko' zich tot zijn dood in 1895 een voorbeeldige schoonzoon betonen. Als een van de uitvoerders van Victoria's testament was Beatrice jarenlang bezig met het herschrijven en vernietigen van de originele dagboeken van de koningin en het verbranden van veel van Victoria's brieven, een ernstige vorm van censuur.

KLEINKINDEREN VAN VICTORIA

WILHELM II (1859-1941). Keizer van Duitsland, zoon van prinses Vicky en eerste kleinkind van koningin Victoria. Wilhelms geboorte was traumatisch. Hij lag in stuitligging, waardoor zijn arm ontzet en onbruikbaar werd. Zijn hele leven zou hij proberen dat te verbergen en compenseren. Hij verafschuwde zijn moeder en was wreed voor haar. Hij aanbad ogenschijnlijk zijn grootmoeder, maar door de agressieve plannen die hij met zijn land had kregen de betrekkingen eerst een concurrerend en vervolgens een vijandig karakter. Als keizer zou hij de oorlog verklaren aan zijn Britse neef George v.

GEORGE V (1865-1936). Tweede zoon van Bertie en kleinzoon van Victoria. Regeerde van 1910 tot 1936 nadat zijn oudere broer Eddy in 1892 onverwacht was overleden. (George trouwde ook met de beoogde bruid van zijn broer, Mary van Teck.)

LEDEN VAN DE HOFHOUDING

BARONES LOUISE LEHZEN (1784-1870). Victoria's Duitse gouvernante en later hofdame. Heel Victoria's kindertijd was Lehzen haar trouwe steun. Ze leerde de jonge Victoria sterk te zijn en nam haar in bescherming tegen critici en dwingelanden. De koningin leunde zwaar op de leiding van Lehzen, iets wat later Albert onverdraaglijk zou vinden. Na een reeks ruzies beval Albert de barones stilletjes naar Duitsland te vertrekken. Ze pakte haar koffers en vertrok 's ochtends vroeg terwijl Victoria nog lag te slapen.

SIR JOHN CONROY (1786-1854). Eerst als adjudant van de hertog van Kent en daarna als adviseur van diens weduwe werkte de manipulerende Conroy zich Victoria's familie binnen. Conroy was uit op persoonlijke macht en probeerde Victoria te dwingen er akkoord mee te gaan dat ze hem tot haar particulier secretaris zou maken wanneer

ze koningin werd. Victoria verachtte hem en zou hem nooit vergeven dat hij haar zo streng behandelde. Toen ze eenmaal koningin was, verbande ze hem van het hof.

LADY FLORA HASTINGS (1806-1839). Hofdame van de hertogin van Kent. Toen lady Flora's buik begon te zwellen, verspreidden haar rivales aan het hof het gerucht dat sir John Conroy haar zwanger had gemaakt. Victoria geloofde het maar wat graag. Ze voelde zich hierin bevestigd door de incompetente arts sir James Clark en deed niets om de geruchten te stoppen. Toen lady Flora na een lange, pijnlijke ziekte stierf, werd de jonge koningin in het openbaar uitgejouwd en in de pers openlijk aangevallen.

SIR JAMES CLARK (1788-1870). Lijfarts van de koningin van 1837 tot 1860. Zijn lange carrière aan het hof had hij meer te danken aan diplomatie dan aan groot medisch inzicht. Doordat hij zo slecht diagnoses kon stellen en bovendien de koningin wilde behagen, veroorzaakte hij aan het hof een spectaculair schandaal rond lady Flora Hastings.

BARON VON STOCKMAR (1787-1863). Was opgeleid tot arts en werd later staatsman, de officieuze hofdiplomaat als secretaris van oom Leopold, naaste adviseur van prins Albert en aartsvijand van barones Lehzen.

LADY LYTTELTON (1787-1870). Een van Victoria's hofdames en later hoofd van de kinderkamer. Ze was een scherp waarnemer van het leven aan het hof en bewonderde Victoria's aangeboren 'ijzeren wil'.

LADY JANE CHURCHILL (1826-1900). Hofdame van 1854 tot haar dood in 1900. Lady Churchill trad vaak op als tussenpersoon namens Victoria. Ze stelde mensen op de hoogte van het ongenoegen van de koningin als ze de etiquette schonden, bijvoorbeeld als ze te laat kwamen op ceremonies of te hard lachten tijdens diners. Ook las ze de

koningin voor uit romans van schrijfsters als Jane Austen en George Eliot. Lady Churchill diende Victoria trouw gedurende bijna een halve eeuw en stierf een maand voor haar koningin. Omdat ze geen dagboeken of memoires heeft nagelaten is haar discretie onbezoeeld gebleven.

GEORGE EDWARD ANSON (1812-1849). Particulier secretaris en een van de vertrouwde adviseurs van prins Albert. Anson bleek onmisbaar en trad vaak op als bemiddelaar bij de vele wrijvingen tussen de koninklijke echtelieden. Albert was kapot toen de nog jonge Anson onverwacht stierf.

SIR HOWARD ELPHINSTONE (1829-1890). Krimoorlogveteraan en draager van het Victoriakruis. Elphinstone werd in 1859 benoemd tot gouverneur van prins Arthur en later van prins Leopold.

SIR CHARLES PHIPPS (1801-1866). Thesaurier van de koningin en van de Prins van Wales. Werd in 1858 geridderd en maakte deel uit van de kring van getrouwen rond Alberts sterfbed.

GENERAAL CHARLES GREY (1804-1870). Legerofficier, politicus en particulier secretaris van de koningin in de jaren na Alberts dood. Veel van zijn tijd besteedde hij aan verontschuldigen over het niet in het openbaar verschijnen van Victoria.

SIR HENRY PONSONBY (1825-1895). Trouwe particulier secretaris van de koningin. Was een scherpzinnig man met een spottende humor. Hij diende haar achtendertig jaar en werd daarvoor in 1879 geridderd.

SIR ARTHUR BIGGE (1849-1931). Werd in 1895 particulier secretaris van de koningin en werd in datzelfde jaar geridderd. Na Victoria's dood was Bigge in dienst van Edward VII en George V. In 1911 werd hij lid van het Hogerhuis.

JOHN BROWN (1826-1883). Schot uit de Hooglanden, door Albert in dienst genomen als *ghillie*, buitenknecht, op Balmoral. Hij werd naar Engeland geroepen om Victoria te helpen toen ze om haar man rouwde. Ze begon zich al snel op hem te verlaten en ze kregen een intense relatie waar voortdurend schande over werd gesproken. Victoria's kinderen hadden een hekel aan hem en noemden hem 'de hengst van de koningin'. Victoria werd begraven met de trouwring van Browns moeder aan een van haar vingers. Na haar dood verbrandde Edward VII alle brieven die compromitterend zouden kunnen zijn.

ABDUL KARIM (1862/63-1909). Indiase secretaris ('Munshi') van de koningin. Karims snelle promotie, van bediende tot vertrouwde adviseur, veroorzaakte veel wrok aan het hof, vooral bij kinderen van de koningin, maar Victoria was blind voor zijn pretenties en bedrog. Na de dood van de koningin gaf koning Edward opdracht de papieren van de Munshi in één keer te verbranden, dus kunnen we slechts gissen hoe groot zijn invloed precies was.

SIR JAMES REID (1849-1923). Favoriete lijfarts van de koningin. Hij behandelde John Brown tijdens diens dodelijke ziekte in 1883 en hielp alle vier de kinderen van prinses Beatrice ter wereld. Reids discretie, bekwaamheid en betrouwbaarheid maakten hem onmisbaar voor de koningin. Aan Reid vertrouwde de koningin haar persoonlijke wensen ten aanzien van haar begrafenis toe. Ze stierf in zijn armen.

ANDERE KONINKLIJKE PERSONEN

FEODORA, PRINSES VAN HOHENLOHE-LANGENBURG (1807-1872). Koningin Victoria's zeer geliefde halfzuster Feodora was een dochter van de hertogin van Kent en haar eerste man. Victoria was pas acht toen de aantrekkelijke Feodora trouwde en naar Duitsland verhuis-

de. De halfzussen bleven elkaar tientallen jaren trouw schrijven. Victoria was diep bedroefd toen Feodora in 1872 overleed.

LEOPOLD I, KONING DER BELGEN (1790-1865). Geliefde oom van Victoria en weduwnaar van prinses Charlotte. Al toen Albert en Victoria nog kleine kinderen waren, was hij eropuit ze aan elkaar te koppelen. Leopold was als een vader voor Victoria, hij gaf haar voortdurend advies en stelde belangstelling in haar opvoeding, gezondheid, geestelijke ontwikkeling en huwelijk.

LEOPOLD II, KONING DER BELGEN (1835-1909). Zoon van Leopold I. Zijn bewind in Congo werd gekenmerkt door meedogenloze, barbaarse uitbuiting en massamoord.

LODEWIJK FILIPS, KONING VAN FRANKRIJK (1773-1850). Na de revolutie van 1848 werd Lodewijk Filips gedwongen af te treden. Hij vluchtte naar Engeland en woonde daar als banneling op Claremont in Surrey. Zijn dochter prinses Louise Marie was de tweede vrouw van Victoria's oom Leopold.

TIJDGENOTEN VAN VICTORIA

THOMAS CARLYLE (1795-1881). Ruzieachtige maar gevierde Schotse schrijver en historicus. Carlyle gaf veel ooggetuigenverslagen van gebeurtenissen tijdens Victoria's leven.

CHARLES DICKENS (1812-1870). Dickens had weinig eerbied voor de monarchie. Hij meende een grotere beroemdheid te zijn dan zijn vorstin en ging haar zo veel mogelijk uit de weg. Victoria had echter grote bewondering voor hem en verslond zijn verhalen over de Londense onderwereld. De twee ontmoetten elkaar pas in 1870, drie maanden voor zijn dood. Ze vond hem 'heel prettig, met een plezierige stem en manier van doen'.

FLORENCE NIGHTINGALE (1820-1910). Een briljante verpleegster die een revolutie ontketende in de medische zorg in het leger, met name tijdens de Krimoorlog. Ze inspireerde generaties vrouwen, met inbegrip van de koningin en haar dochters Alice, Vicky en Helena. Ondanks haar eigen slechte gezondheid bleef Nightingale zich inzetten voor structurele en culturele veranderingen in de ziekenhuisbesturen en de gezondheidszorg. In 1907 werd haar als eerste vrouw de Order of Merit toegekend.

ALFRED, LORD TENNYSON (1809-1892). Een briljante, gelauwerde dichter, die in de buurt van de koningin op het eiland Wight woonde. Hij werd tijdens haar rouwperiode haar vertrouweling, toen zijn gedichten een geweldige troost voor haar bleken. Uit erkentelijkheid werd hij in 1883 in de adelstand verheven.

PREMIERS

LORD MELBOURNE (1779-1848). Eerste premier van de jonge koningin, en de premier die ze het meest vertrouwde. Na een chaotisch en pijnlijk persoonlijk leven raakte Melbourne evenzeer gehecht aan de achttienjarige koningin als zij aan hem. Toen zijn regering ten slotte viel, was Victoria radeloos. Later in haar leven zou ze zich ongemakkelijk voelen over haar intense gevoelens voor haar eerste premier.

SIR ROBERT PEEL (1788-1850). Premier na de val van de regering van lord Melbourne. In eerste instantie was Victoria kwaad op hem dat hij Melbourne verdrongen had en irriteerde zijn afstandelijkheid haar. Maar haar respect voor hem groeide toen ze zag hoe bekwaam hij was en hoezeer hij voor zijn overtuigingen wilde vechten, ondanks de persoonlijke offers die hij daarvoor moest brengen. Hoewel een conservatieve Tory, was Peel uit op hervormingen en wist hij de impopulaire, protectionistische Graanwetten in te trekken.

Dit maakte hem gehaat bij zijn eigen partij. Albert begon hem als een soort vader te beschouwen.

LORD RUSSELL (1792-1878). Liberale hervormer die tweemaal premier was. Hij was de man achter de Reform Act van 1832, het jaar waarin volgens sommigen de afbrokkeling van de directe macht van de monarchie inzette. Zijn grootste gebrek was zijn onvermogen de Ieren te hulp te komen tijdens de hongersnood eind jaren veertig, waardoor de betrekkingen met dit verarmde land tientallen jaren verziekt zouden zijn.

LORD PALMERSTON (1784-1865). Minister van Buitenlandse Zaken en premier. Palmerston was aanvankelijk populair bij Victoria en Albert, maar later botsten ze herhaaldelijk met hem over zijn liberale, interventionistische buitenlandse beleid en zijn in hun ogen beledigend gebrek aan overleg. Victoria probeerde herhaaldelijk zijn ontslag te bewerkstelligen.

LORD DERBY (1799-1869). Derby was driemaal premier, zij het van kort zittende minderheidskabinetten, en was leider van de Conservatieve Partij gedurende een ongeëvenaarde periode van tweeëntwintig jaar. Zijn belangrijkste wapenfeit was waarschijnlijk dat hij in 1867 de Second Reform Act door het parlement wist te loodsen, waardoor grote delen van de middenklasse stemrecht kregen en de omvang van het electoraat verdubbelde.

BENJAMIN DISRAELI (1804-1881). Eerste graaf van Beaconsfield, flamboyante romanschrijver, Conservatief politicus en tweemaal premier. Hoewel praktiserend Anglicaan, was hij de eerste en enige Britse premier die als Jood werd geboren. Met zijn respectvolle vleierij, taalvaardigheid en vermakelijke anekdotes wist hij Victoria voor zich in te nemen. Als bedreven diplomaat voerde Disraeli ook een agressief buitenlands beleid en loodste hij progressieve wetten door het parlement.